

Het vrijwel negatieve resultaat, waartoe Prof. Ridderbos komt, bewijst wel met hoe zeldzame eenparigheid onze Gereformeerde theologen zich op dit punt hebben uitgesproken. De een moge zich wat duidelijker hebben uitgedrukt dan de ander, een bepaald afwijkend gevoelen openbaart zich onder hen niet.

Junius en Rivet zijn er wel eens op aangezien, maar ten onrechte. Campegius Vitringa was een Coccejaan en aan het Coccejanisme was het allegoriseren eigen. Brahe spreekt geen eigen meening uit. Comrie is op dit punt niet erg duidelijk. En daarmee is alles omtrent de afwijkende meningen gezegd.

Of neen, niet alles.

De eenige aanmerking, welke wij op Prof. Ridderbos' mooie brochure hebben is deze, dat hij aanneemt, dat Dr. Kuyper in „De Engelen Gods” een oogenblik heeft geneigd tot de opvatting van „slang” als symbolische benaming voor „Satan”, ofschoon hij eraan toevoegt: „Dat de doorgaans door Dr. Kuyper voorgestane opvatting een andere was, is bekend genoeg”.

Men ziet, hoe voorzichtig hij zich uitdrukt.

„Een oogenblik heeft geneigd”.

Toch mogen we ook dat niet toegeven.

Reeds voerden we vele argumenten tegen die meening aan.

En Prof. Dr. H. H. Kuyper heeft in „De Heraut” het tot historische zekerheid verheven, dat zijn vader nooit de symbolische opvatting gehuldigd heeft. Immers: „Het artikel in de reeks over de „Engelen Gods” staat in „De Heraut” van 28 April 1895; de weerlegging van deze symbolische opvatting in „De Heraut” van 19 April 1896. In één jaar tijd zou deze omkeer dus hebben plaats gevonden, of liever nog korter, want Dr. A. Kuyper was gewoon zijn hoofdartikelen voor „De Heraut” een half jaar van te voren gereed te maken. En aangezien hij zelf steeds zijn artikelen corrigeerde, zou hij dus 28 April 1895 een gevoel hebben laten staan, waarvan hij enkele maanden later de onschijnbaarheid aantoonde. Maar dit is nog niet alles. Terwijl Dr. A. Kuyper dus in 1896 in de artikelen over de Gemeene Gratie deze symbolische opvatting van de slang bestreed, omdat ze in strijd was met de Schrift, zou hij in 1902 — want toen zijn „De Engelen Gods” eerst in boekvorm uitgegeven — deze door hemzelf bestreden opvatting als zijn gevoelen hebben laten drukken en onder het volk uitgaan. Nu zegge men niet, dat Dr. A. Kuyper zulk een herdruk van vroegere „Heraut”-artikelen maar aan den uitgever overliet en daarom geen correcties aanbracht. Wanneer hij metterdaad op een bepaald punt van inzicht veranderd was, deed hij dit wel”. Daarvan geeft Prof. Kuyper dan een voorbeeld.

Ons dunkt dit afdoende.

Wij vestigen hierop echter niet de aandacht om op de hooge waarde van Prof. Ridderbos' brochure ook maar iets af te dingen.

Wij zijn blijde, dat zij is verschenen.

En de wensch kwam bij ons boven, dat de geleerde auteur, die de stof zoo goed beheerscht, ons verrijke met een breede kommentaar op de eerste drie hoofdstukken van Genesis.

Daarvoor is hij de man.

— „Ons aller moeder.”

Onder dezen titel gaf een vijftal predikanten, n.l. Da C. B. Bavinck, Ds N. Buffinga, Ds J. Douma, Ds J. H. Sillevius Smitt en Dr B. Wielenga een brochure in het licht over de kwestie-Geelkerken.

Deze brochure ademt een nobelen zin.

En het valt te hopen, dat alle afgevaardigden met gelijken nobelen zin ter Generale Synode trekken.

Maar, zonder ook slechts in eenig opzicht de uitnemende bedoelingen van deze schrijvers te willen miskennen, mogen we ter wille van de waarheid toch niet verbergen, dat wij tegen hun beschouwingen en de oplossing, welke zij aanbieden, zeer ernstige bezwaren hebben.

Wij vreezen, dat hun brochure, als poging tot verzoening opgezet, slechts grootere verdeeldheid ten gevolge zal hebben.

Zoodra er gelegenheid toe bestaat, hopen we onze bezwaren te ontwikkelen.

HEPP.

Een Christelijk-Gereformeerde stem.

VIII. (Slot.)

Het is, na al wat we hebben opgemerkt, wel duidelijk, dat het ontbreken van argumentatie uit de Schrift en de belijdenis in de rectorale rede van docent v. d. S. zeer te betreuren valt. Want, zal er van toenadering tusschen christelijk gereformeerde kerk en Gereformeerde kerken ooit sprake kunnen zijn, dan is dit alleen mogelijk, als men de besprekingen opent, niet op grond van „Lehrsätze” uit de psychologie (gelijk docent v. d. S. hier daarmee werkt), maar op grond van Schrift en belijdenis.

Om zoo volledig mogelijk te zijn en niet meer dan noodig is, het debat te verlengen, wil ik even opmerken, dat na verschijning der rede docent v. d. S. zelf al heeft uitgesproken, dat het hem spijt, dat hij niet enkele bijbelplaatsen genoemd heeft.

Wij leiden dit af uit de volgende opmerking, die docent v. d. S. plaatste in „De Wekker”, in de rubriek „Correspondentie”. Daar schreef hij:

P. T. te A. Wat „kerels met koppen” hebben gesteld en betoogd, is hier niet de vraag. Wat zegt de Schrift. Wat leert de Confessie, dat alleen beslist hier. Toets dan de uitspraak mijner rectorale rede aan Jac. 2:17 en Canones 3/4, 12. Het spijt mij nu, dat ik in mijn rede niet enkele bewijspplaatsen heb genoemd. Dit ware mij niet moeilijk en menig lezer gemakkelijk geweest, maar ik mag aannemen, dat een persoon als u, „die zijn ouders en zijn dominee niet napraat”, toch zeker met schrift

en belijdenis bekend zal zijn. Denk er dan vooral om, dat „kerels met koppen” gezegd hebben, dat de belijdenis geen wetenschappelijk karakter draagt. Ik ben het daarmee niet eens, maar — eilassie — dit zeggen „kerels met koppen” weet u.”

Over de gegrondheid van dit „eilaasie” willen wij niet twisten; de geboortegeschiedenis der belijdenis laat n.l. wel zien, dat de vaders hier geen „laey” zouden geroepen hebben. Maar wij willen wel even vragen, welke bewijskracht er liggen kan in den tekst Jac. 2:17 en het artikel uit de Canones voor het betoog van doc. v. d. Schuit?

Eerlijk gezegd, wij zien er niets van.

Jacobus 2:17 zegt immers, dat het geloof, indien het de werken niet heeft, bij zichzelf dood is. Maar het debat loopt niet over de vraag, in hoeverre DAT kan verborghen blijven, maar over de wedergeboorte. En tusschen „wedergeboorte” en „geloof” is toch wel onderscheid. Heel het verband trouwens van Jacobus 2 bewijst, dat het in dat hoofdstuk niet gaat over het geloofsvermogen, niet over iets, waarvan de mensch zich niet bewust is, maar over een „geloof”, dat men bij zichzelf constateerde, waarop sommigen zelfs zich beroemden. Tegen de gedachte van Jacobus 2:17 blijkt dr. Kuyper niets te hebben; wie — om maar iets te noemen — E. Voto III, 392/3 leest, zal ontwaren, dat deze aanhaling van docent v. d. S. niets kan uitrichten in een dispuut over de vraag, welke wegen God inslaat in de doorleiding van het geestelijk leven uit het onbewuste naar het bewuste zielsbestaan. Want in Jacobus 2 handelt de schrijver van den brief over wat in het bewuste zijn reeds aanwezig is. Het „geloof”, dat Jacobus hier „dood” noemt, is niet aan den vertegenwoordiger der door hem bestreden richting „onbewust”; men leze vs. 14, 19.

En nu de passage uit de Canones, de Leerregels van Luidt. Wij vermoeden, dat docent v. d. S. voornamelijk het oog heeft op het slot van deze paragraaf:

„... alzoo dat alle diegenen, in wier harten God op deze wonderbaarlijke wijze werkt, zekerlijk, onfeilbaar, en krachtiglijk wedergeboren worden en dadelijk (daadwerkelijk, actu) gelooven. En alsdan wordt de wil, zijnde nu vernieuwd, niet alleen van God gedreven, en bewogen, maar, van God bewogen zijnde, werkt hij ook zelf. Daarom ook terecht gezegd wordt, dat de mensch, door de genade, die hij ontvangen heeft, gelooft en zich bekeert.”

Maar wat wil docent v. d. S. hier nu mee bewijzen? Lat de wedergeboorte tot bekeering overleiden? Maar dat betwist dr. K. aan niemand.

De strijd — nu voor het laatst — loopt over de periode, gedurende welke het nieuwe levensbeginzel verborgen blijven kan, zonder het bewustzijn te raken. En daarover spreekt dit artikel noch rechtstreeks, noch zijdelings. „Dadelijk gelooven”, staat er wel; maar alleen wie geen Latijn kent, zou zich daardoor van de wijs kunnen laten brengen, evenals de man, die geen oude schrijvers ooit las; en geen van beide gevallen doet zich hier voor. „Dadelijk gelooven” is hier niets anders dan „met de daad gelooven”. Het gaat dus over het bewuste leven; er wordt gezegd, dat het nieuwe leven komt tot bewustheid; maar met geen woord wordt de vraag besproken, hoe lang dat duren kan.

En wat het overige betreft, wij kunnen ons gereedelijk aansluiten bij wat reeds in een ter generale synode van Utrecht 1905 ingediend rapport is opgemerkt:

„De belijdenisschriften verklaren” (ook in het door doc. v. d. S. aangehaalde artikel) „wel in het algemeen, dat de wedergeboorte zich moet en ook zal openbaren in waartachtig geloof en bekeering, alsmede, dat de genade Gods onwederstandelijk is en ook den wil vernieuwt, maar doen, naar het ons voorkomt, geen uitspraak over de vraag, hoe langen tijd er verlopen kan tusschen het oogenblik der wedergeboorte en de openbaring daarvan in daadwerkelijke vrucht. De algemeene regel zal wel wezen, dat met den bewusten leeftijd ook de zaligmakende werkingen des Geestes aan het licht komen (en deze regel wordt in de Belijdenisschriften gesteld), doch allerlei omstandigheden kunnen uitzonderingen op dezen regel veroorzaken.”

Tegen deze exegese van wat de Canones zeggen, is, meen ik, niet heel veel in te brengen.

En — om daarmee de verwijzingen naar den bijbel, gelijk docent v. d. S. ze geeft, te besluiten — als de criticus van de „neocalvinistische” richting nog even (maar zonder op de kwestie in te gaan) spreekt over de zeer oude vraag, of Paulus wedergeboren heeten mocht, nog voordat hij in Damascus was geweest en op den weg daarheen door Christus was staande gehouden, dan meenen wij, dat ook deze herinnering aan het vroeger gevoerde debat hem niet helpen kan.

Want: a. de persoonlijke opinie van dr. A. Kuyper Sr. is lang en breed besproken en reeds de manier, waarop de zaak is behandeld op de gen. syn. van Utrecht 1905, is een bewijs, dat zijn opvatting niet zoo maar als kenmerkend leerstuk van de neocalvinistische „richting” is aan te halen. Het loopt over menschen van nabij. En docent v. d. S. kan dat alles lezen.

Voorts: „ook onder de „oude schrijvers” is de gedachte voorgedragen, zonder dat zij iets te maken hadden met dr. Kuyper.

Daarbij komt, dat menigeen die stelling overnam, niet terwille van een dogmatische leuze, die niet alle geweld moest onderstund worden; doch op grond van Paulus' eigen uitspraken. Men kan die anders uitleggen, maar het gaat in dat geval niet aan, de exegese van Paulus' uitspraken te kenschetsen als symptoom van een dogmatische waarheidsvervalsing, die de exegese wringt naar vooropgezette bedoeling.

Evenmin mag men vergeten, dat onder de voorstanders van deze gedachte omtrent Paulus velen zijn, die de door hen aangenomen wedergeboorte van Paulus allerminst beschouwen als een „dormante wedergeboorte”, zooals doc. v. d. S. ze heeft besproken. Ze meenen,

dat het beginsel van het nieuwe leven bij Paulus krachtig werkte, in zijn ijver om te doen, wat hij meent, dat gedaan moet worden om des gewetens wil.

Wat hem schortte, was de overtuiging, dat de Messias kon gekomen zijn in den „vernederden”, den „gekruisten” Jezus. En zij wijzen erop, dat alle geloovigen van dien tijd hebben moeten worstelen met de gedachte, dat de Messias, dien zij geloofden uit het profetisch woord, kon, ja, moest, vernederd worden en aan de schandpaal gebracht. Als Simon Petrus tot Jezus zegt: gij zijt de Messias, dan verbaast hij daarna ook zijn groote onwetendheid omtrent de noodzakelijkheid van de vernedering van Jezus Christus; „Heere, wees u genadig,” dit zal u geenszins geschieden”, waarop dan het „achter mij, satanas” klinkt. Toch twijfelt geen mensch aan de waarachtigheid van Petrus' wedergeboorte. Is het dan zoo gruwelijke ketterij, als anderen meenen, dat Paulus van Tarsen stond voor het zelfde vraagstuk en óók eerst evenals Petrus, door den Messias zelf kon overtuigd worden? Is ook de kwestie, schoon in anderen vorm, niet aan de orde bij de Emmausgangers, en bij allen, die toen geleefd hebben en van nabij de rauwe werkelijkheid moesten zien omtrent de messiaansche profetie en haar vervulling?

Men laat onder de gereformeerden ieder vrij te meenen in deze kwesties van exegese, wat niet „curieus” is te onderzoeken. Maar als men daarvan nu een „breuk” wil maken, dan zal de historie eens recht spreken. Wie waarborgt, dat onder de Christelijk-Gereformeerden deze voorstelling omtrent den wedergeboren Paulus geen voorstanders vindt of vinden zal? En als daarvan blijkt, wat dan? Wat dan, als hier een rectorale rede van de zaak min of meer een kerkelijk sijbboleht, en de collega-docent een oorzaak van breuke erin ziet? Men zij voorzichtig: de Chr. Geref. kerk groeit ook. Zij kan nu gemakkelijk criticiëren; maar ze zal óók eens moeten staan voor beslissingen inzake gedingen, waarop nu bij voorbaat het axioma werd geworpen. Wie kan van te voren profeteeren, hoe de exegese van de discipelen van Apeldoorn nog eens uit zal vallen, als zij het zullen hebben over Gal. 1:15; 2 Tim. 1:3; 1 Tim. 1:13; Hand. 22:3; 26:4, 5; 24:14?

En nu willen we maar eindigen.

Was het vervelend, lezer?

Ja, de strijd is vervelend.

Maar hij kan noodig zijn.

Ik meen, dat het hier zoo ervoor staat.

Ik weet uit ervaring, hoe diep deze en dergelijke beweringen ingrijpen in het leven van bepaalde groepen en menig kerkelijk leven bederven, menig hart vergroeven en belemmeren in de blijde erkenning van het groote werk, dat God in Nederland gedaan heeft.

Ik weet ook, dat in ons land de manie van sommigen (ik zie nu geheel af van een bepaald persoon) om te schelden, wat zij niet weten, en te lasteren wat zij niet kennen, Gods zaak in deze landen groote afbreuk doet. En een rede als doc. v. d. S. kan den haard der onwaarheden helpen aan brandstof.

De heer Lingbeek, wiens verzuinsels over dr. Kuyper leer niet meer te tellen zijn, is er ook al een bewijs van. Doc. v. d. S. klaagt, dat dr. Kuyper zijn leer der dormante wedergeboorte uitgevonden heeft, om het te kunnen hebben over de „wedergeboren heidenen”; in zijn geest is dit alles, naar het heet, een machtig geheel. Maar de heer Lingbeek heeft uitgevonden, nog wel na lezing der door hem gecenseerde oratie, dat het precies andersom is. Dr. Kuyper had die leer noodig niet om de heidenen wedergeboren te zien, maar om vele brave kerkmensen in Nederland onwedergeboren te houden. Men hoore den man fantaseeren:

„Dat Dr. Kuyper tot zijn leer in deze komen moest: dat zij verband hield met zijn Separatistischen arbeid. Dat hij, na een willekeurig deel uit de bestaande Kerk te hebben uitgezonderd om dat te bestempelen tot het ware volk des Heeren, nu ook een leer noodig had om het fictieve onderscheid tusschen dat afgescheiden deel en het achtergebleven deel der Kerk aannemelijk te maken. En dat die leer nu was te vinden in de fictieve wedergeboorte van alle „Gereformeerden”.

Wie nu zóó twee menschen over dr. Kuyper hoort spreken in precies tegenovergestelde richting, die kan het niet overbodig achten, eens even eraan te herinneren, dat het negende gebod ook geldt voor de dooden en voor de publicisten en voor wie werkte in theologische onderzoekingen, of — beweringen.

Het is misschien alleen in Nederland mogelijk, dat twee menschen zich beide beroepen op dezelfde belijdenis: doc. v. d. Sch. in het zooveen aangehaalde „Wekker”-geschrift; dr. Kuyper in het Werk v. d. H. Geest, I (II), 156 v.; dat ze het beide doen met hetzelfde gewicht; en dat daarna de een den ander zegt: gij verstaat er niets van; ik beroep mij tegenover u op dit woord. Als er in dit verschijnsel ook maar een greintje ernst is, als objectief verschijnsel nu gezien, dan moet het komen tot „opnieuw belijden”. Maar daar spreekt doc. v. d. S. geen woord over. En de geref. kerken, die juist op dit punt iets hebben gedaan, worden door hem in dat werk in deze rede totaal genegeerd. Opnieuw wordt het gevecht verlegd tot vóór die nadere verklaring der Geref. kerken (1905).

Ik schreef deze reeks niet voor de overtuigden, die weigeren nog nader te onderzoeken. Ik schreef ze wel voor de velen, die voor de vele aanklachten, welke de tijd produceerde en die zonder onderzoek worden doorgegeven, zoo gemakkelijk toegankelijk zijn.

Zelf geloof ik niet, dat zulk werk aan wijsbare vrucht hebben kan.

Maar tenslotte gaat het daarom ook niet. Het is al goed, de vraag te stellen aan denkende menschen, of wij door zulke greppels te graven, de eenheid der gereformeerden moeten tegenhouden, en of wij zóó lichtvaardig breuken mogen uitroepen, om te blijven gaan in het spoor der vrijwillige afzondering.

¹⁾ Deze vertaling is wel niet juist, maar we herinneren eraan, wij ze bekend is. Mt. 16 en 17.

Ik weet wel van de vele. Maar als e- dan zal blijke evenveel is it van docent v viel saam te Ja, zonder Want een schrijver voo Kuyper heeft. Deze artike is voor wie het is zijn st Al zou ik i tos mag men in de gauwi voor het op Het was ge-graven, of and te werp Laat men dempt is. Als men g verwerken. Maar laat waar de rots de voren die dan de form Want de ke En tot het j de waarheid seggen.

UIT HET

in den lo- thuma, als schappij voc langrijke red De spreke den volksin- den strijd te de Kroon, d Steeds me ling, zoodat gezegd kan Doch met Staten-Gener de Staten-Ge van de best En dan v

„Wannee tegenwoord de ontzagw de veelheid regeling vr poneeren, de bemoeii uitstreken, mengesteld van algeme gesteld wor kan niet in is, zooveel inderdaad aan alle o wezenlijkt.

Ook om ligheden.

Wat de hun politie beginselen, als minister afdingen o die ons la ik zeg, dat departeme komt dus ambenaren

Het is de Lange jar om den vol delijk de s stateeren, c invloed zich ongeschikt i ring.

Toch bre- aan het ee 't is trou- dat de rege gelijkheid b Telkens c wezenlijking ren kan.

Zoo wor- redevoering dat er thuz sprake is, het beoogde De weg, oog ontleen- partij heeft

Het moet tralisatie, d team der F stukjes en rechten ontl een decente belanghebb genheden w